

EL SONET EN L'OBRA POÈTICA DE JOAN ARÚS

Transcrivim el parlament que va llegir Joan Arús en el Saló d'Actes de l'Ajuntament de Castellar del Vallès amb motiu del 90è aniversari del poeta. (Fotos ANTONI)

Quan era jove em deien el poeta de les cançons per les moltes que dedicava a les donzelles amigues que sovint venien a mi, no per mi, sinó per les cançons que n'esperaven; dolces companyes tan pròximes llavors i ara tan esborradisses i tan llunyanes, ai! com les neus de Villon. Algunes d'aquelles cançons perduren encara en un dels meus llibres juvenils, "*El llibre de les donzelles*", il·lustrat per Josep Obiols.

Ben mirat, aquelles cançonetes no eren pas sempre del tot originals, ja que duïen, com una espècie de certificat d'origen, la influència del meu contacte de lector amb els poetes de la Plèiade: Ronsard, Desportes, Du Bellay i tants altres, que sovint traduïa, exercici que fou per mi d'una gran utilitat, car, si d'una banda en sortí beneficiada la meua aptitud versificadora, per l'altra aquells poetes infongueren als meus incipients assaigs lírics l'esperit de gentilesa i la gràcil musicalitat que els caracteritza. No cal pas dir com em serví també d'estímul i d'exemple el mestratge constant del gran Carner, mai prou lloat, com a d'altres poetes de la seva escola, que bevien en les mateixes fonts, originàries del Simbolisme francès. Aquest aprenentatge ha continuat ininterrompudament a través, sobretot de la lectura d'altres poetes, que és, metafòricament, com la saó que fa créixer l'arbre. Un, per exemple, que, en aquells anys, havia jo freqüentat assíduament i del qual vaig aprendre poc o molt de l'art del sonet, fou el prolífic Salvador Rueda, avui poc menys que eclipsat per les noves corrents poètiques.

Per massa nombrosos deixava al marge de la meua curiositat literària els poetes del Barroc espanyol i, quant als poetes americans, que poc més o menys coneixia, recordo els següents: Dario, Lugones, Nervo, Ibarbourou, etc.

Però el temps vola, la primavera no dura sempre i la vida, múltiple i contradictòria, té moments de tota mena, més o menys bons, més o menys dolents, i cada

instant, cada incidència, cada situació reclama una forma, una veu, un to, apropiats, "*le ton fait la chanson*" i, així, les cançons i els madrigals d'antany poden, més o menys tard, convertir-se't en planyívols elegies. I, un dia qualsevol t'adonaràs que, -després d'una doble carrera d'anys i de llibres, has assolit, en plena activitat, l'altura del noranta anys; i sabràs que, a causa d'això, volen fer-te un homenatge- una celebració, jo diria. I tu et preguntaràs: per què?. Pel que jo he fet? Pels anys viscuts?. Jo gairebé diria, tal com està de desballestat el món d'avui, que per la paciència que m'ha costat de suportar-los, -els anys-, sinó fos per les hores benignes que a voltes se'ns presenten, com ara.

S'ha dit que l'obra més reeixida de la meua extensa producció lírica és el poema "*La mort de Dòrcon*", compost de set sonets concatenats en versos hendecasil·labs. Potser sí, tot i no essent una obra de creació estrictament personal, sinó un exercici d'estilització d'unes figures tretes del llibre "*Dafnis i Cloe*", de Longus, del qual el gran Goethe deia que s'hauria de llegir, almenys, una vega-

da a l'any, segurs de trobar-hi sempre quelcom de nou.

Considerant avui aquesta obra, ja llunyana, des d'un angle d'autocrític, jo la veig com un prodigi d'arquitectura poètica, com la erecció d'una sèptuple torre, sonet per sonet, pis per pis, com un campanar romànic, amb una absoluta harmonia total, sense que s'hi hagi escatimat el temps, que tota obra perfecta reclama, car, segons la dita, l'obra que s'ha fet sense el temps necessari, el temps no la respecta. Així és, pas a pas, com va normalment el procés creatiu de l'obra d'art. Però el poema a què al·ludeixo, marca una excepció curiosa i té una història especial, com ara veurem,

Ho recordo molt bé. Estava neguitós perquè mancaven dos o tres dies per cloure el terme d'admissió dels treballs destinats als Jocs florals de Barcelona i no tenia res per enviar-hi.

Vaig entrar a la Biblioteca de la Caixa per tal de veure si podia trobar-hi algun tema avinent. Vaig agafar el primer llibre que em vingué a mà, vaig obrir-lo a l'atzar i vaig topar amb el full on es narra la mort del pastor Dòrcon; vaig llegir-lo

molt agudament, em va semblar poetitzable i, després d'haver traçat un esquema aproximatiu del que podia ser un nou poema, vaig començar-lo a redactar febrament, ràpidament, i, sense temps de repassar-lo, -tan necessari com és!- vaig enviar-lo als Jocs i avui és considerat com una de les millors flors que il·lustren la història de la gloriosa Institució. Un miracle, talment!. No sé com explicar-m'ho. El cas és que allò que en circumstàncies normals podia fer tranquil·lament en vuit o deu dies, vaig fer-ho en menys de la meitat, intensificant al màxim el treball de totes les hores disponibles i guiat, sens dubte, com per un camí conegut, per la meua llarga experiència de cisellador de sonets.

En el precís moment que acabo d'escriure les últimes paraules, sona el telèfon; hi vaig i és el meu gran amic i gran escriptor Fàbregas i Barri, de Lloret, cronista de la Costa Brava. Un cas de telepatia! Després d'una breu salutació, m'ha preguntat si li podria enviar una còpia del poema de Dòrcon, perquè la que tenia se li havia extraviat, per tal de temptejar-lo com a tema d'un possible ballet clàssic català. (L'amic Fàbregas sent per aquest poema, des que va sentir-lo en la Festa dels Jocs de Barcelona -any 1931- una admiració ditiràmica. I sé d'altres com ell que encara el recorden).

Heus ací com el jove poeta de les cançons s'ha transformat en el vell mestre del sonet, al dir d'alguns entesos, coincidint amb l'il·lustre Jordi Rubió i Balaguer que, en una carta que guardo com un tresor, em diu, amb tot el pes de la seva docta autoritat: "*Vos sou avui el mestre del sonet català*", judici equivalent a una

alta consagració, sense, no obstant, que tot això m'hagi valgut per figurar en certes modernes antologies on abunda la brossa. (No sóc prou humil per callar-m'ho. Santa Teresa deia: "*Humildad es verdad*". Ni més ni menys. El pes just.

Davant l'actual desori en el camp de la poesia catalana, sovint em ve a la memòria el record del gran Montoliu -que tanta falta ens fa!- el qual, en certa ocasió, reputava com un cas d'incompatibilitat el cultiu simultani de dues formes tan dissemblants com la cançó i el sonet per part d'un mateix poeta; criteri que, molts anys després, davant l'aparició del meu llibre "*Les Absències*", integrat per trenta sonets, hagué de rectificar -"*el crític s'equivocava*"- confessà noblement, ja que "un poeta tan altament dotat com l'Arús -afegia- té sempre obertes les portes de tots els secrets de l'art de les Muses i pot afrontar sense por, i amb èxit, les obres més antitètiques d'esperit i de forma". (Paraules que figuren en el magnífic pròleg amb què honrà la segona edició de l'esmentat llibre).

El fet d'ésser el sonet una de les formes estròfiques tècnicament més difícils, no m'ha impedit de fer-ne repetidament la prova, i així com, per exemple, grans poetes com Maragall, Alcover i Leopardi no passaren d'un o dos, jo n'he escrit tants i tants que ja n'he perdut el compte. No és perquè sí que em diuen el poeta dels sonets.

El llibre "*L'Imperi del sonet*", publicat per l'*Editora Nacional* de Madrid, a honor de la poesia catalana per mi re-

presentada, conté dues parts, a saber: *Primera*: l'estudi referent a l'origen i evolució del sonet, que m'ha costat prop de dos anys d'investigar en arxius i biblioteques, amb un resultat que jo, intrús eventualment en un camp que no és pròpiament el meu, no podia esperar. Martí de Riquer, màxima autoritat en aquestes matèries, m'escrivia: "La teua història del sonet, que he seguit amb gran interès, és *impeccable* en la seva informació i plena d'observacions agudes. Et felicito." *Segona part*: Dotze col·leccions de dos o més sonets, en total 168.

Poso punt final a aquesta ràpida evocació amb un dels meus sonets titolat

LA INSPIRACIÓ

El bosc era una vaga simfonia;
murmuri d'arbres sacsejats pel vent;
cant multiforme de l'ocelleria...
Jo feia el meu camí, distretament.

Mes, vencent la remor disavinguda
de tantes veus disperses, el reclam
d'una alta melodia inconeguda
ferí el meu cor, de sobte, com un llamp.

Vaig córrer vers el lloc d'on la divina veu
m'arribava, com dient-me: -Vina!
Caçar l'ocell fóra el meu goig més gran!

L'ocell fugí, però la veu aquella
restava dintre de la meua orella
i era el feliç preludi d'un nou cant.

JOAN ARUS
Mestre en Gai Saber
10 Gener 1981

Es una gentilesa de **JOSEP Mª DALMAU i PRATS**

Filatèlia i Numismàtica
Art. Antiguitats.

Ctra. Barcelona, 339-341
Tel. 710 25 14
SABADELL